

groot gedeelte van deze vloot thans is opgelegd, dan schijnt ook op dit gebied de toekomst niet rooskleurig.

Zoo vallen bij het zilveren jubileum onzer Koningin in menig opzicht over Amsterdam donkere schaduwen. Wordt het burgemeester De Vlugt gegeven de Amsterdamsche kogge met Gods hulp veilig door de onstuimige wateren te sturen!

BREEN.

WIJSBEGEERTE.

De Wijsbegeerte in de laatste vijf-en-twintig jaren.

Achter ons ligt een periode, waarin meer de filo-filosofie dan de filosofie zelf bloeide.

Naar den aard van dit jubileum-nummer vat ik daarbij vanzelf alleen de beoefening der wijsbegeerte binnen de grenzen van ons eigen land in het oog.

De filo-filosofie, de liefde tot de filosofie dan, is er sedert het begin dezer eeuw belangrijk op vooruitgegaan.

En dat niet alleen onder de akademieburgers, maar ook onder hen, die geen eigenlijk wetenschappelijke opleiding genoten.

Cursussen over filosofie werden gehouden voor niet-klassiek gevormden en verheugden zich niet zelden in ongewone belangstelling.

In dit kwarteeuw verschenen eenige goede handboeken over de geschiedenis van de filosofie en nog zien er nieuwe studien het licht.

Daaruit spreekt de begeerte om in alle tempelgangen van de filosofie te worden rondgeleid en te bewonderen de trotsche denkconstructies, den machtigen systemenbouw aller eeuwen.

Zou het diepste motief niet zijn om daaruit een systeem te zoeken, waarin eigen peizen over wereld- en levensraadsel tot rust komt?

Want met enkele filo-filosofie komt men niet toe. Die onbepaalde liefde tot de filosofie moet het gebrek aan een eigen filosofie bedekken, maar ze kan het toch nooit vergoeden.

Het gemis blijft voelbaar.

Na Opzomer hebben we eigenlijk geen groot filosoof meer bezeten. En als we hem groot noemen, dan doen we dit nog vergelijkenderwijs, want met wijsgeeren als Kant, Hegel en ook Comte, bij wien hij zich in zijn tweede periode aansloot, kan hij niet worden gemeten of hij wordt lilliputier. Zijn voornaamste volgeling, een minder systematische, meer artistieke en in sommige opzichten genialer geest dan hij, de bekende Alford Pierson, werd twee jaren vóór de kroning van H. M. de Koningin, ten grave gedragen. Van nu af had het positivisme (de filosofie, die zich nitsluitend beweegt binnen de perken van het waarneembare en daarvan de wetten opspoort) hier te lande geen invloedrijk vertegenwoordiger meer. Wel vindt het nog altijd aanhangers, vooral onder wis- en natuurkundigen, biologen enz.

Aan de Universiteiten waren in deze periode Leiden en Groningen de brandpunten voor de filosofie.

In Leiden doceerde tot voor korten tijd de veelbesproken en veelbestreden G. J. P. J. Bolland. Eerst Hartmanniaan werd hij later Hegeliaan. De Hegelsche filosofie werd door hem geprezen als het inbegrip van alle wijsheid. Dit systeem sloot naar zijn gevoelen zóó deugdelijk en omvattend alles zoozeer, dat hij het ondenkbaar achtte, dat het ooit kon worden overtroffen. Ondanks zijn overdrijving en fanatisme maakte Bolland toch school. Maar allengs rees er twijfel of Bolland's Hegelianisme wel orthodox was. Vooral werd hij hierop aangevochten door K. J. Pen. Ook J. Clay huldigde afwijkende meeningen. Als een der meest eminente Hegelianen verdient vermelding H. W. Ph. van den Bergh van Eysinga. Ook J. D. Biereus de Haan oriënteert zich voornamelijk aan Hegel.

In Groningen was het G. Heymans, die zich tal van discipelen wief. Op Neo-Kantiaanschen grondslag bouwde hij zich een eigen systeem, door hem psycho-monisme geheeten. Al het bestaande is volgens hem tot het psychische, het ziellijke, te herleiden. Deze theorie vond ingang bij vele beoefenaars der psychologie, ook bij theologen.

Het meeste terrein won echter in ons land het Duitsche Neo-Kantianisme. Jhr B. H. C. K. van der Wijk, hoogleeraar te Utrecht en C. Beljaar Spruyt, professor te Amsterdam, behoorden hier tot de wegbereiders. Meer gearticuleerd wordt het thans voorgedragen door Professor B. J. H. Ovinck te Utrecht en met eenige reserve door Professor A. J. de Soppert te Leiden. Daarbij mag het de aandacht niet ontgaan, dat het rationalistisch getinte Neo-Kantianisme van de Marburger-school hier niet recht wortel wilde schieten, maar des te meer dat van de Baadensche school, dat met het „vibrationele“ rekenschap houdt en de religie, (zij het dan niet speciaal de christelijke, maar een religie in algemeenen zin) een plaats geeft boven de eigenlijke kultuurgoederen.

Ook de phaenomenologische theorieën van Husserl en Scheler (welke zich concentreeren op een scherpe analyse van de innerlijke ervaring) bleven hier niet zonder weerklank.

Ja, van welke buitenlandsche filosofie vloeide geen zijtak naar ons land? Het Bergsonisme, dat de wijsbegeerte wil gronden op intuïtie, verkreeg toegang tot aristokratische kringen, al bezit het hier geen toek, die met autoriteit is bekleed. In de etalages onze boekhandelaars worden de pikante filosofische werken van graaf Herman Keijserling uitgestald als artikelen, welke om de Oostersche geur, die er uit opstijgt, gretig aftrek vinden. Het Amerikaansche pragmatisme vormt nog immer den ondergrond van zekere jeugdbewegingen.

Filosofisch teerde onze wetenschap op het buitenland. Zij moest leven van den import. Dit moge niet streelend zijn voor het nationaal gevoel, als een oneer kan dit ook niet worden aangerekend, omdat de wetenschap een bij uitstek internationaal karakter draagt.

Wel zou het rechmatige trots opwekken, indien ons land op dit gebied meer voor het internationale leven had beteekend.

Dwingen laat zich dit niet.

Van hooger belang dan een zelfstandige nationale filosofie is een zelfstandig christelijke filosofie, en met name eene, die de Gereformeerde wereld- en levensbeschouwing tot wetenschappelijke uitdrukking brengt.

Dat hiervoor belangrijke bijdragen zijn geleverd. Kuypers schonk in het tweede deel van zijn „Encyclopaedie“, Bavinek in zijn „Christelijke Wetenschap“ waardevolle bouwstoffen voor een eigen wetenschapsleer. De laatste ontwierp bovendien in zijn „Christelijke Wereldbeschouwing“ de schets eener filosofie. Woltjer liet in zijn oratiën ons menig filosofisch fragment na. Ook de eerste twee deelen van Geesink's „Van 's Heeren Ordinantiën“ zitten, schoon populair uitgewerkt, vol wijsgeerige gedachten. Om nu van studien der jongere generatie niet te spreken.

Als vóór-arbeid is dit alles niet te vermaden. Moge echter een nieuwe periode ons verrassen met een filosofie uit eigen beginsel gegroeid.

Onze tijd roept er om.

De voortgang der Gereformeerde wetenschap hangt er voor een groot deel van af.

Bestudeering van de historie der filosofie is uitnemend, mits ze leidt tot een eigen filosofisch systeem.

Met filo-filosofie mag geen genoegen genomen.

Met minder dan het schoppen van een filosofie kunnen we niet tevreden zijn.

Van Roomsche zijde werd de scholastieke filosofie zooveel mogelijk aangepast aan de gedachtenwereld onzer eeuw. Daarbij trad vooral op den voorgond J. Th. Beysens, hoogleeraar te Utrecht.

Een poging om elementen uit de wijsgeerige stelsels van Hegel, Schopenhauer, Von Hartmann vermengd met christelijke ideeën, saam te smelten, is gewaagd door den Amsterdamschen predikant A. H. de Hartog. Het gelukte hem echter niet deze elementen tot een eenheid te verbinden. Vandaar de algemeene klacht over het duistere van zijn systeem. Zijn syncretistisch streven bedoelde al te heterogene bestanddeelen tot een geheel te verwerken.

HEPP.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

Een Overzicht.

Dat de Koningin persoonlijk de Zending genoot, mag als een bekend feit worden gememoreerd. Eenigen tijd geleden bleek dit nog weer eens zeer duidelijk uit haar bezoek aan het Zendingshuis te Oegstgeest, bij gelegenheid van het 125-jarig bestaan van het Ned. Zend. Genootschap. Het is een voorrecht zulk een Vrouw als Koningin te hebben.

Ook in haar kwaliteit als Koningin heeft zij meegewerkt aan de krachtige ontwikkeling van het Zendingswerk, want de verschillende wetten, in het belang van dezen arbeid uitgevaardigd, werden toch door haar ondertekend; en wie zal het durven betwijfelen, dat dit con amore is geschied?

Het ligt niet in onze bedoeling een statistisch overzicht van deze bepalingen te geven. Trouwens, met vacantie op reis en ver van onze boeken, zouden wij toch onvolledig blijven. Maar waartoe zou het dienen? Wie eenigszins meegeleefd heeft, moge dan wel niet zulke maatregelen één voor één kunnen opsommen, hij is toch wel onder den indruk gekomen, dat, met name onder de dusgenaamde Christelijke Kabinetten, de Zending in de laatste 25 jaren op steeds meer welwillend-

heid heeft kunnen rekenen van de zijde der Regeering.

En zelfs meer dan dat.

Het zou een groot getal worden, indien men eens uitrekende hoeveel millioenen de Overheid subsidieert aan de Zendingshospitalen en de Zendingsscholen. De toename van den geldstroom was zelfs zoo groot, dat van bevoegde zijde soms waarschuwend de vinger werd opgeheven, daar het geven van het goud met het eischen van allerlei bezwaarlijke bepalingen gepaard ging.

Zeker, geld is maar geld! Maar niemand is toch zoo dwaas het als nietig slijk te verachten. En niet alleen blijkt uit deze subsidies de sympathie van de Regeering voor den Zendingssarbeid, voorzover het 't maatschappelijk leven betreft, maar ook op andere wijze nam zij tegenover de Zending een welwillende houding aan; de verschillende Zendingshandboeken, als „Midden-Java ten Zuiden“, „Posso“, „Nieuw-Guinea“, „West-Java“ enz., leeren dit genoegzaam.

De Regeering heeft ook wel verkeerde dingen gedaan, zult gij zeggen. En wij stemmen dit natuurlijk toe. Wie herinnert zich niet de „facultatief-misère“? De Regeering had nog meer kunnen doen! zoo klaagt gij en gij wijst b.v. op het bekende art. 123, dat beurtelings verguisd en vergoed wordt. En wij antwoorden weer: natuurlijk; maar er moet ook wat te doen overblijven voor het tweede 25-jarig regeeringstijdperk van onze Koningin!

Maar zien wij af van de bemoeiingen van de Koningin als zoodanig in het belang van het Zendingswerk; daartoe mogen wij ons niet beperken.

En dan valt allermeeest op, dat de Zending in de laatste 25 jaren met reuzenschreden is vooruitgegaan.

Is deze opmerking echter wel geheel juist? Vergeten wij dan niet de verwaarloozing of zelfs vernietiging van vele Deutsche Zendingsposten in Afrika en Indië? Zien wij dan niet voorbij de nu absolute machteloosheid van het oorspronkelijk zoo krachtig en intellectueel ontwikkeld en Zending-lievend Deutsche volk? En toonen wij dan geen oog te hebben voor de geestelijke schade, die de oorlog heeft gehad voor de aanvankelijk voor het Christendom gewonnen volken en de Inlandsche Kerken, voor de Heidenen en Mohammedanen zelf? Volstrekt niet; en wij handhaven ons gezegde, dat de Zending met reuzenschreden vooruitging. Zelfs de oorlog heeft ten deele daartoe medegewerkt, en heeft alleen belet, dat de voortgang nóg reusachtiger is geworden.

Welke heerlijke perspectieven werden er op de Wereld-Zendingconferentie van Edinburg in 1910 geopend! De zoozeer gewenschte samenwerking tusschen het Angelsaksische en Germaansche ras was verkregen; en beiden zouden van elkander leeren. Zoals het toen werd gedacht en gezien, gewenscht en betoogd, zal 't nu wel nooit verwonderlijk kunnen worden; God heeft het anders gewild. En zou het niet mede hierom zijn, opdat de Zending het werk des Heeren zijn zou, en niet aan menschen de eere zou worden gegeven?

Laten wij echter niet voorbijzien, dat de Zending óók door den oorlog zich ontwikkeld heeft. Het is ondankbaar alleen te klagen, en niet op te merken hetgeen de Heere doet. De vrucht is niet altijd in cijfers weer te geven. Maar dit behoeft ook niet. Invloeden als b.v. de nauwe aanraking tot in de loopgraven toe tusschen Christenen en Heidenen (Mohammedanen), zijn zelfs van onberekenbare waarde. Er is in den oorlog gezaaid, allereerst, al was 't dan niet altijd door beroepszendingen.

En om nog iets te noemen uit den laatsten tijd: hoe opmerkelijk zijn niet de nationale bewegingen, die aan de zelfstandigheid der Inlandsche Kerken echter ten goede zullen komen, al dreigen ook hier gevaren. In de artikelen over de Nationale Christ. Conferentie te Shanghai 1922, hebben wij getracht dit in het licht te stellen.

Zien wij echter vooral op ons land. En dan ligt het voor de hand, dat wij allereerst onze eigen Zending noemen. 1896 en 1902 zijn twee jaartallen, die wij wel goed onthouden mogen. In 1896 werden op de Synode van Middelburg de beginselen vastgesteld, waarvan het Zendingswerk had uit te gaan, en waarnaar het zich richten moest; en in 1902 werd op de Synode van Arnhem de Zendingssorde aangenomen, waarin de bovengenoemde beginselen praktisch waren ontwikkeld en toegepast. En wel is het een duidelijk bewijs van de deugdelijkheid van dezen arbeid, dat, gelijk Dr Pol opmerkt in zijn boek over Midden-Java ten Zuiden, er nog steeds geen behoefte aan is, om ingrijpende veranderingen aan te brengen, terwijl de arbeid der Geref. Kerken sinds deze beide Synodes zich zeer voorspoedig ontwikkelde.

Men vergelijke maar eens de getallen uit het eind der vorige eeuw en van dit jaar, en men zal verbaasd staan.

Midden-Java ten Zuiden is nu geheel bezet, waar Wonosobo tot een hulppost werd verlaagd. In 1898 werd aan Solo niet gedacht; en nu behoort 't bij de bloeiendste Zendingsterreinen. Hetzelfde kan van Magelang worden gezegd. Ja, welk terrein is er, dat niet met sprongen vooruitging?

En met Soemba is het niet anders. Vóór 25 jaren

was 't nog voor 't Evangelium prediking of waarmee he werken.

Allerwege een getuige colportageer „ja“, heeft v wij door ku dingen, en de laatste heeft.

Wij zijn nog heel v loopig, we dienen in ons dienst niet afzienbaren dan, de ople dita's Djawi worden aan Bakker, te worden der nog veel he kerkrechtelijk stuk betreft ons ook we Indië stelt eischen!

De Zending ons land een door de in gekregen, w heel herstelt schadelijke de grens va overal bere „Broeders“, geholpen w

De Genoot geheel verd drongen ge „geest“ is h corporaties leiding der enz., rust eenheid van zijn.

Vooral in lijkheid gev de Zending werd daart Synode van hadden, is e Kerk blijft hand- en s doen. 't Wa betreuren.

In het tje systematisee aan de naar scheidelijk naam van „ studie-confe hebben ook zal de vran zien, of de bepaalde ro dingsopvoed en vereenig

Maar ons ware ander herleving v dat in 1898 gie van on 1908 weer gemeenen s bestaan.

Doch wij Gode dank helmina w Ned.-O.-Indi haar, en on haar regeer uitgang en te mogen

Vele Ned len realisee Oranje, ters op Prins „ midden va die hij wil mede daar

Hij is o begeerige l bezien en l kansen zie

Echter „ slecht de landsche J

't Zijn w sche hebzu der brachte

was 't nog een onherbergzaam oord, met name voor 't Evangelie. En nu ligt het eiland voor de prediking open, waartoe de Christelijke scholen, waarmee het eiland overdekt is, niet weinig mede-werken.

Allerwege staat de medische dienst daar als een getuige van den barmhartigen Christus. De colportagearbeid, ook door het blad „Mardi-Rahardja“, heeft vasten voet gekregen. En zoo zouden wij door kunnen gaan. Maar een ieder weet deze dingen, en dankt met ons den Heere, die het in de laatste 25 jaren zoo bijzonder wel gemaakt heeft.

Wij zijn er nog niet, natuurlijk niet. Er staat nog heel veel op het verlanglijstje. Moge voorloepig, wegens het ongunstig advies der arbeiders in ons Indië, de afscheiding van den medischen dienst niet doorgaan (wat wij betreuren), binnen afzienbaren tijd moet het er toch van komen. Dan, de opleiding van Inlandsche predikanten (Pandita's Djawa) zal in de komende jaren krachtig worden aangevat, nu Dr Bakker zijn vader, Ds Bakker, te hulp komt. Ook blijft het zelfstandig worden der Inlandsche Kerken een vraagstuk, dat nog veel hoofdbrekens kosten zal, vooral wat de kerkrechtelijke en dogmatische zijde van dit vraagstuk betreft. En de scholen en hospitalen zullen ons ook wel niet met rust laten; het ontwakend Indië stelt aan het onderwijs zelfs steeds hogere eischen!

De Zending der Broedergemeenten, die ook in ons land een zeer belangrijke afdeling heeft, heeft door de ineensloring van Duitschland een klap gekregen, waarvan 't zich waarschijnlijk niet geheel herstellen kan. Suriname zal er dan de eerste schadelijke gevolgen van ondervinden. Echter, daar de grens van het geven voor de Zending nog niet overal bereikt is, blijft de hoop levendig, dat de „Broeders“, die onze hulp zoo waard zijn, zullen gelfolpen worden.

De Genootschapszending, 25 jaar geleden nog geheel verdeeld, is door den nood der tijden gedrongen geworden zich aaneen te sluiten: „Oegstgeest“ is het vereenigingspunt, waarbij de meeste corporaties zich gevoegd hebben. Zoowel de opleiding der zendingen als het finantiël beheer enz., rust nu in dezelfde handen, wat voor de eenheid van den arbeid slechts bevorderlijk kan zijn.

Vooral in de laatste jaren werd de noodzakelijkheid gevoeld van een nauwer hand tusschen de Zending en de Herv. Kerk. Een ernstige poging werd daartoe gedaan eenige dagen geleden bij de Synode van Den Haag; maar, gelijk wij voorspeld hadden, is deze poging absoluut mislukt; de Herv. Kerk blijft als zoodanig er buiten; zij weigert hand- en spandiensten voor de Vereenigingen te doen. 't Was te verwachten, — 't is toch ook te betreuren.

In het tijdperk der laatste 25 jaren valt ook het systematiseren der „Zendings-opvoeding“, waarvan de naam van wijlen Jan Willem Gunning onafscheidelijk verbonden is. Het noemen van den naam van „Lunteren“ is hier genoeg. De zendingsstudie-conferenties en de zendingsstudie-kringen hebben ook onder ons burgerrecht verkregen. Toch zal de vraag onder de oogen moeten worden gezien, of de Kerk, die de Zending drijft, niet een bepaalde roeping heeft te vervullen inzake de zendingsopvoeding, en alles aan particuliere personen en vereenigingen mag overlaten.

Maar ons artikel mag niet te lang worden. Er ware anders nog veel meer te noemen, b.v. de herleving van het maandschrift „De Macedoniër“, dat in 1898 ter ziele was, door de krachtige energie van onzen onvergetelijken Ds H. Dijkstra, in 1908 weer werd opgericht, en alleen door den algemeenen steun onzer Kerken zal kunnen blijven bestaan.

Doch wij laten het hierbij. Terugziende zijn wij Gode dankbaar; de regeering van Koningin Wilhelmina was ook voor den Zendingarbeid in Ned.-O.-Indië voorspoedig. Geve de Heere het haar, en ons, in het tweede 25-jarig tijdperk van haar regeering, van eenzelfde voorspoedigen vooruitgang en van den zegen onzes Gods getuige te mogen zijn.

J. D. W.

De Joden en de Zending onder hen.

Vele Nederlanders zijn er, die, als zij zich willen realiseeren de verhouding van de Joden tot Oranje, terstond zich voorstellen de schilderij, waar op Prins Willem I van Oranje is afgebeeld, te midden van zijn zilveren en gouden kleindien, die hij wil verkopen, om het verzet tegen Spanje mede daardoor te bekostigen.

Hij is omgeven door tal van Joden, die met begeerte blikken en grijperige handen de schatten bezien en betasten, en berekenen, hoe groote winstkansen zich hier wel voor hen opdoen.

Echter... door dit schilderstuk wordt al zeer slecht de verhouding van Oranje en de Nederlandsche Joden gesymboliseerd.

't Zijn waarlijk niet slechts Oranje-offers en Joodsche hebzucht, die Oranje en de Joden tot elkander brachten, gedurende de ruim drie voorafgaande

eeuwen, terwijl het trouwens ook in 't algemeen in de laatste noodjaren van ons werelddeel wel afdoende gebleken is, dat 't waarlijk volstrekt niet slechts Joden zijn, die het monopolie hebben van speculatie op anderzide ellende, om zichzelf te verrijken.

Hecht zijn de handen geweest, die in ons vaderland de Joden aan het Oranjehuis, gesproken uit den onverschrokken strijder voor gewetensvrijheid, honden, en goeddeels bleven binden.

Wie hiervan meer wil weten, leze het interessante boek, bewerkt door wijlen den Opperrabbijn T. Tal: „Oranjabloesems uit de Gedenkbladen van Neêrlands Israël“, uitgegeven ter gelegenheid van de inhuldiging van Koningin Wilhelmina.

Nog wordt bij haar traditioneele toeren door de Jodenwijken van Amsterdam onze Vorstin gaarne gezien en geestdriftig gehuldigd.

Moge 't al waar zijn, dat, bij het droevig verval in godsdienstig opzicht van het Joodsche volk ook in ons vaderland, vele Joden zich voegden bij hen, die het wettig gezag tegenstaen, niet genoeg mag geprotesteerd tegen het maar grif in één adem noemen van de Joden en de Bolsjewisten.

De Joden, die der traditie getrouw zijn, achten zich, op grond der van God gegeven geboden, verplicht, den troon onzer Koningin met burgertrouw te omringen en te beschermen tegen vijandige aanslagen.

Het past hier, te herinneren aan eene uittaling in het Joodsch-orthodoxe „Weekblad voor Israëlitische huisgezinnen“, van 9 Mei 1919 — kort na de revolutionaire woelingen in ons land alzoo: „Wij Joden, die ook als staatsburgers de aanwijzingen van ons Jodendom willen volgen, behooren ons met krachtige beslistheid te scharen aan de zijde van het wettig gezag en steun te verleenen aan alle middelen, die de handhaving daarvan kunnen verzekeren“.

Werd, inzonderheid door de Oranjevorsten, Nederland het land, waar den Joden, den verdrevenen en verdrukten, gelegenheid werd gegeven, zich in godsdienstig opzicht vrij te ontwikkelen, de geloovige Christenen hier te lande hebben het beseft, dat daarmee den Joden niet genoeg geschonken was.

De hoogste vrijheid toch, de vrijheid der kinderen Gods, bleef den Joden ontoegankelijk, zoolang zij buiten Jezus Christus bleven.

Daarom werd reeds vroeg door Gereformeerde Nederlandsche theologen gewezen op de roeping der geloovigen, de Joden, het volk vanouds der bijzondere Openbaring Gods, het stamvolk naar het vleesch van onzen Heiland, bekend te maken met het heil ook voor hen in Jezus Christus, den Messias der volken, die als Messias Israëls eerst op aarde was verschenen.

Voetsius schreef over de noodzakelijkheid der Jodenzending. Walaeus richtte te Leiden een seminarium op, dat speciaal voor contravers met de Joden zou moeten opleiden.

Brakel drong op Evangelie-arbeid onder Abraham's nazaten aan. Maar in de 17e en 18e eeuw kwam 't schier niet van de theorie tot de daad.

Gereguleerd arbeid der Zending onder de Joden in Nederland dateert eerst uit de 19e eeuw.

Bekend is het werk van wijlen Dr Adler, namens de Londensche Vereeniging voor arbeid onder Israël, in Amsterdam en andere plaatsen.

Sedert 1861 werkt gezegend de „Nederlandsche Vereeniging voor Israël“, voornamelijk in de hoofdstad van ons land, thans reeds met 3 zendingen, waarvan twee, de heeren Korff en Van Os, beiden meer dan 40 dienstjaren hebben¹⁾.

Bekend is ook de arbeid onder landverhuizende Joden uit 't Oosten, door den heer J. Zalmann, een door Dr Adler gedoopten bekeerden Israëliet, te Rotterdam verricht.

In 1875 werd door de Synode der Christelijk-Gereformeerde Kerken te 's-Hertogenbosch besloten tot arbeid onder de Joden.

In de laatste 25 jaren is de arbeid der Gereformeerde Kerken, vooral na de vereeniging der Christelijk-Gereformeerden en Gereformeerden, meer en meer uitgebreid²⁾.

Werd eerst vooral met traktaten gewerkt, en gedurende een tweetal perioden ook door een Bijbel-colporteur, in 1916 is een Dienaar des Woords door de Kerk van 's-Gravenhage, in samenwerking met de Synodale Deputaten, voor de Zending onder de Joden beroepen, tot zijn arbeid ingegaan, en in 1922 heeft zich een tweede Missionaire Dienaar voor dat werk aan de kerk van Amsterdam verbonden³⁾.

Van de Deputaten der Synode, die geijverd hebben of nog geveren voor de Jodenzending moeten met name vermeld worden wijlen Ds E. Kropveld, een bekeerde uit de Joden, wiens bekeeringsge-

¹⁾ Men zie de Gedenkboeken: „Gods groote daden aan Israël“, en „Eene dankbare 60-jarige“, bij 't 50-jarig en 60-jarig bestaan dezer Vereeniging uitgegeven.

²⁾ Zeer belangrijk voor de kennis der geschiedenis van de Jodenzending der Gereformeerde Kerken is het, door Ds J. Domma opgestelde, rapport van de Deputaten der Generale Synode voor de zending onder de Joden, aan de Synode van 1911, Acta, bijlage LIX, p. 206-214.

³⁾ De bevestigings- en intropreken, bij die gelegenheden gehouden, zijn verschenen onder de titels: „Bevol en Be-lofte“, door Ds J. J. Miedema en Ds Jac. van Nieuw Cx., en „Joden, ziet uw Koning“, door Ds Jac. van Nieuw Cx. en Ds W. J. J. Velders.

schiedenis: „Uit de duisternis tot het licht“ in grooten getale onder Joden en Christenen is verspreid, en die door het traktaat, in zijn ouderdom geschreven: „Geen berouw“, den tegensprekenden Joden, die geen bekeering van een Jood voor echt willen erkennen, den mond snoerde, en Ds J. P. Tazelaar, die niet alleen verschillende traktaten ter verspreiding onder de Joden schreef, maar door zijn boekje: „Gij zijt mij onvergetelijk“, uitgegeven door de Deputaten der Synode, het besef der roeping tot Jodenzending in onze kringen krachtig opwekte of versterkte.

De arbeid der Jodenzending geschiedt door de Missionaire Dienaren des Woords zooveel mogelijk in verbinding met kerkeraden van Gereformeerde Kerken in plaatsen, waar veel Joden wonen.

Reeds zijn in 19 groote plaatsen van ons land comité's werkzaam voor de Joden.

Door een maandbladje „De Messiasbode“, wordt aan plm. 12000 Nederlandsch-Joodsche huizen het Evangelie in geschrift gebracht.

In 's-Gravenhage, Rotterdam, Amsterdam en Groningen wordt ook geregeld aan Joodsche kinderen onderwijs uit Gods Woord gegeven.

Wekelijks wordt zoo aan plm. 100 Joodsche kinderen van den Messias verteld. Vooral is vermeldenswaard de bijna 25-jarige arbeid van „Mirjam“ te 's-Gravenhage.

Op tal van plaatsen zijn openbare vergaderingen gehouden, soms door vele Joden bezocht, waar godsdienstige onderwerpen, voor Joden en Christenen beiden van belang, werden besproken en waar de gelegenheid tot gedachtenwisseling geboden werd. Deze vergaderingen werden door de Joden veelal krachtig, door posten, tegengewerkt. Zij hebben er toe bijgedragen, dat de Joden zich, naar hun eigen getuigenis, meer rekenschap van hun standpunt moesten geven, terwijl zij de kennis van het Joodsche leven en denken onder Christenen vermeerderden en dezen aldus dichter bij de Joden brachten.

De georganiseerde arbeid staat feitelijk nog in zijn beginstadium.

Over veel vrucht — door den eersten Missionaire Dienaar werden 6 personen van Joodsche geboorte, na belijdenis, gedoopt — mag wel niet geroemd worden, maar toch, de aanvankelijke zegen des Heeren moet dankend worden erkend.

Den Christenen is hun roeping voor de Joden allengs duidelijker geworden, en aan de deuren van der Joden conscientien wordt al luider geklopt.

De liefde en het gebed der Christenen voor de Joden en de Jodenzending vermeerderden.

En den Joden is 't niet gelukt, wat zij beoogden, de Jodenzending te negeren.

De toekomst is verborgen, maar niet donker! Het licht van Christus werpt zijn stralen op 'het pad der Jodenzending! Wij hebben goeden moed, dat, als 't den Heere zou behagen, ons nog eens een jubileum onzer Oranjevorstin te doen viëren, 't dan getuigd zal kunnen worden, dat onder de Joden in Nederland de weg naar de ware, de hoogste, vrijheid, die door Christus Jezus in 't kindschap Gods den geloovigen is geschonken, door al meerderen is betreden!

JAC. VAN NES Cz.

De zaak des Konings.

Het Zilveren Jubileum van H. M. onze Koningin is als een hooge terp in onze lage landen. Voor het Christelijk volksdeel een heilige terp, waarop het altaar rookt met offers van dank en aanbidding aan den Heere, die Oranje en Nederland zoo gunsch uitnemende zegeningen schenkt.

Van dien heuvel wordt als vanzelf ook een terugblik geslagen op den weg, die zich in wijde verte achter ons kronkelt, om het resultaat op te maken, waartoe wij langs het afgelegde pad zijn genaderd.

Vijftientig jaren heeft onze Vorstin in vrede en zegen over ons land en volk geregeerd. Een kwarteeuw legt lang niet altijd hetzelfde gewicht in de schaal der historie. Doch van de laatste 25 jaar mag gezegd, dat moeilijk een tijdvak is aan te wijzen van zoo veelvuldige en diepgaande verandering op schier elk gebied.

Ook op het terrein der Evangelisatie.

De tijd slijt niet alleen, maar slijpt ook. De tijd zal 't leeren, zegt het spreekwoord. Hij begrenst de verhoudingen en doet de lijnen en trekken scherper uitkomen van wat eerst nog in nevels gehuld lag. Wij willen trachten na te gaan, hoe het Evangelisatiewerk in de laatste kwart-eeuw zich heeft ontwikkeld.

De Evangelisatie stelt ons voor „het ontzaglijk probleem der godsdienstig en zedelijk meer en meer verwilderende massa's“. De tijd, die zoo roemde op vooruitgang en beschaving, is in geestelijk opzicht een tijd van de allerschrikkelijkste verwoesting, vol onafzienbare puinhoopen.

„Het ongelooft van voor honderd jaar geleden“, zoo schreef Busken Huet, „is thans geloof geworden“. In dit woord gaapt een afgrond van jammer en ellende. Ongodis! te zijn, gold vroeger als een schande, maar wordt in vele kringen nu tot een eere gerekend. De meest geruste onverschilligheid ten aanzien van God en religie doet de groote

massa in geestelijke en stoffelijke ellende weg-zinken.

Door dien ontzettenden nood aangegrepen, traden hier en daar enkele broeders en zusters in vrije associatie op, om, door de liefde Christi gedrongen, in mededoogen uit te gaan, ten einde het Woord des levens te brengen tot wie ten doode wankelden. Menigeen haalde over hun liefde en toewijding de schouders op, denkende: „dat haat toch niets!”

Zoo was het nog vóór enkele tientallen van jaren. En wat grooten ommekeer aanschouwen we nu! Tegenwoordig wordt van vele zijden over Evangelisatie gesproken, en door zeer velen druk er aan „gedaan”. Het getal der Evangelisatie-arbeiders vermeerderd bij den dag, en het Evangelisatie-veld breidt zich al meer uit. Vroeger was het beperkt tot het houden van Zondagsscholen, van knapen- en meisjesverenigingen; thans treden in de groote steden op vaste tijden straatpredikers op; evangelisatiekoren zingen liederen bij den openbaren weg. Een evangelisatie-auto zoekt de meest afgelegen buurten op. Een evangelisatieboot reist de schippers op de eenzaamste wateren na. Zelfs is het denkbeeld reeds geuit van tractaatverspreiding door een vliegtuig!

Deze sterk oplevende beweging hangt samen met het sedert de laatste jaren in wijden kring herleefd besef, dat de cultuur, de groote afgod dezer eeuw, aan 's menschen zielsbestaan geen steunsel, geen voldoening kan geven. Nu de cultuur verlegen liet, grijpt men weer naar de reddende en verrijkende macht der religie. De Heere biedt door deze opkomende beweging aan de belijders Zijns Naams een uitnemende kans. En het strekt tot blijdschap, dat deze geschonken gelegenheid volijverig wordt aangegrepen.

Doch als alleen de kracht van den godsdienst voor vertwijfeling kan behoeven, dan komt het er voornamelijk op aan, dat het geen eigenwillige godsdienst zij; maar een dienen van den Heere naar Zijn heilig Woord. Geen Evangelie van eigen makelij; alleen het volle, onverminkte Evangelie van Gods genade in Christus, vernag arts en lijf te bieden voor de schrijnende wonden der zonde.

Deze overtuiging heeft de Gereformeerde Evangelisatie in het leven geroepen, welke eerst in „Jachin” en „Filippus”, en later door de samenwerking dezer beide Vereenigingen, in een tweetal congressen tot actie kwam.

Een congres voor Gereformeerde Evangelisatie, wie zou daaraan vóór 25 jaar hebben gedacht! Welk een ommekeer. De kleine Gideonsbende van weleer, geworden tot een groote armee voor den Heiligen Strijd.

Als de uitnemende vrucht dier congressen mag worden geboekt, dat steeds meer wordt erkend: de Evangelisatie is de roeping der georganiseerde Kerk, en in onzen tijd zelfs haar roeping bij uitnemendheid. Zij mag geen zaak van particuliere personen of vereenigingen wezen. Zij behoort uit te gaan van de Kerk. Niet Kerkistisch, maar wel Kerkelijk moet zij wezen. Anders duikt het dilantisme van alle zijden spoedig weer op.

Bij allen Evangelisatiearbeid behoort de band aan het Kerkelijk instituut te worden gesterkt, door het vasthouden aan de belijdenis, door het aanvaarden van ambtelijke leiding en opzicht; en door te arbeiden met de bedoeling, het verlorene bij de kudde van Christus te brengen.

Als een object rijp is voor ambtelijke bearbeiding, trekke de Evangelisatie zich terug.

Kerkelijke Evangelisatie, dat zij ons parool. Niet-kerkelijke Evangelisatie is voor de Kerk een zeer ernstig gevaar. Er zijn nu reeds symptomen, die duidelijk daarop wijzen. Indien de krachtig bruisende Evangelisatiestroom niet in vaste bedding geleid wordt, zal hij spoedig veranderen. In plaats van een bouwende wordt het dan een slopende kracht. Daarom is het ons een oorzaak van groote blijdschap, dat de Generale Synode nu de groote lijnen voor den arbeid der Evangelisatie in een zevental conclusies duidelijk heeft aangewezen.

Onze jubilerende Vorstin sprak in haar Koninklijke boodschap, gericht tot het Congres voor Inwendige Zending, in de maand Juni gehouden, deze treffende woorden: „Moge de zoekende liefde van onzen Heiland u den weg wijzen tot tegemoetkoming aan de diepste behoefte van onzen tijd”.

Deze diepe behoefte werd door H. M. bij een andere gelegenheid aldus omschreven: „dat de waarheid, die in Christus is, de duisternis der menschelijke ellende moge besijnen”.

Leve het diep in onze ziel, dat de Evangelisatie geen persoonlijke liefhebberij wezen mag, waarin wij naar eigen inzicht kunnen handelen. 't Is het gebod van onzen Koning, waarmede wij Zijn eere te zoeken en Zijn ordinantie stipt te volgen hebben, opdat de zaak des Konings geen schade lijde.

Weesp.

J. P. TAZELAAR.

De Gereformeerde Zondagsschool.

Wat rijke gunst er ligt in het feit, dat Koningin Emma Beschermvrouwe is van het Nederlandsch Bijbelgenootschap, en Koningin Wilhelmina Beschermvrouwe van het onlangs gehouden Congres

voor Inwendige Zending, kan niet onder woorden gebracht. Het toont, hoezeer het Koninklijk Huis groote belangstelling heeft voor de Evangelisatie.

Bijbelverspreiding is de voornaamste handeling in het Evangelisatiewerk. Daardoor wordt rechtstreeks het geklank des Konings vernomen.

De Evangelisatie mag niet beschouwd als een doos met vakken en vakjes; zij is een eenheid, die organisch moet leven en bestaan. Daarom heeft zij te beginnen met het kind. Bij de jeugd liggen de fijne wortelvezeltjes van den boom van ons volksleven. De conclusie van het eerste Congres luidt terecht, dat de Kerk van de Zondagsscholen als één van de uitnemendste middelen voor haar Evangelisatiearbeid heeft gebruik te maken.

De Zondagsschool oefent voorts n veelzijdigen invloed, wijl het kind den sleutel tot de huisgezinnen biedt. Zulk een schoon instrument moet nu ook op de beste wijze gehanteerd worden. Uit dit besef is de Gereformeerde Zondagsschoolvereeniging gesproten, die de eere Gods als het hoogste doel stelt ook van dit werk. Op den reeds in 1871 gelegden grondslag, toen de Gereformeerde Zondagsschoolbond werd opgericht, is het type van de Geref. Zondagsschool steeds duidelijker tot openbaring gekomen. In het kroningsjaar van H. M. verklaarde een bestuurslid van „Jachin” bij zijn herbenoeming, dat hij hoopte te werken in de zuivere richting, door de Zondagsschool te leiden op het terrein, waar zij arbeiden moet, n.l. buiten de Kerk. Deze nieuwe toon klomk in veler oor nog onwettend. Allengs echter vond het denkbeeld meer ingang. Wat onder de hoede der Kerk staat, is voorwerp van ambtelijke behandeling. Objecten van Evangelisatie zijn alleen zij, die van alle geestelijke zorg geheel of grotendeels zijn vervreemd. In de Gereformeerde Kerk aan de Looiaan te Apeldoorn werd in 1903 deze gedachte officieel door „Jachin” uitgesproken.

De Zondagsschool had in deze periode een harden strijd om het bestaan te voeren. 't Scheen, alsof zij onder ons haar tijd had gehad. Meer dan honderd werden opgeheven, wijl de meening bij velen zich vastzette, dat zij overbodig en voor de huiselijke opvoeding zelfs schadelijk was.

Toch is ook deze critieke periode een schakel in haar rechte ontwikkeling. Zij mocht niet opgeheven. Zij moest er zijn, maar — als middel ter Evangelisatie. Hieruit vloede nu onmiddellijk voort, de eisch van het kerkelijk verband. Als Evangelisatiemiddel mag zij niet zijn een op zichzelf staand instituut, maar behoort zij te wezen hulpmiddel in den dienst der Kerk.

Aan Zaandam komt de eere toe, in dezen den baanbrekende stap te hebben gedaan. Daar werd voor 't eerst de Zondagsschool in rechtstreeks verband met de Kerk gesteld. Dit kostelijk exempel vond spoedig geheele of gedeeltelijke navolging. Het verband met de Kerk werd ook versterkt, door het feit, dat bijna 200 Kerkeraden op „Jachin's” ledenlijst zich deden inschrijven.

De Zondagsschool trad alzoo zegevierend uit den strijd te voorschijn, en verbief zich tot nieuwen en gezonden bloei. Minstens $\frac{1}{2}$ van de leerlingen zijn thans kinderen uit geestelijk verwaarloosde huisgezinnen.

Na de erkenning van het evangeliseerend karakter en het zoeken van kerkelijk verband, volgde noodzakelijkerwijze de invoering van een methode van arbeid, die aan haar karakter uitdrukking gaf. De Roosters en het Handboek van „Jachin” hebben een evangeliseerende strekking. Door opleidingsklassen tracht men geschoold personeel te vormen. Vervolgklassen werden opgericht, om verband te bekomen tusschen de Zondagsschool en de Catechisatie. In alles wat de beginselen betreft, handelt de Kerkeraad; de Zondagsschoolcommissie, welke door den Kerkeraad daartoe gemachtigd is, verzorgt de huishoudelijke zaken.

Te midden van dezen nieuwen bloeitijd, wordt zij nu weder in een ernstigen kamp gewikkeld, die vooral in de steden haar bestaan zeer bedreigt. Wijl de mannen der revolutie zich nu óók met kracht op het jeugdwerk werpen, zijn vele leerlingen van onze Zondagsscholen afgetrokken. Ook de attractie van de bioscoop en het voetbalveld doen zich duchtig gelden.

Punt van ernstige bespreking werd nu: wat hier tegen te doen was? Zullen wij óók nieuwe banen openen en ons op attractieve middelen toelagen, om ons aan de tijdsomstandigheden aan te passen?

Het antwoord was: de Gereformeerde Zondagsschool mag niet zijn een stichting, om de kinderen te vermaken, doch moet de jeugd tot de kennis van het Woord Gods brengen. Zij staat, evenals de Gereformeerde Kerk, niet naar uitgebreidheid, maar naar zuiverheid. Trouw aan het beginsel, is eerste eisch van haar voortbestaan.

Ook de opkomende studie der Psychologie oefende invloed op het Zondagsschoolwezen. „Jachin” wil, zoover dit mogelijk is, daarvan profijt trekken, ten einde, meer in de lijn der kindpsychologie komend, de leerlingen dichter te benaderen. Doch het oog is ook geopend voor de gevaren daaraan verbonden, vooral dat de heilige dingen te plastisch worden behandeld.

De waarschuwing is hier niet overbodig, dat de geestelijke dingen nooit uit natuurlijke motieven kunnen worden opgebouwd.

Vervolgens is herhaaldelijk aan de orde gesteld: de Zondagsschool onder de meer gegoe-de standen. Doch het resultaat in dezen is sober geweest. Vrijwel is het algemeen oordeel, dat zoo deugdelijk de Zondagsschool werkte in de breede volkskringen, zij evenwel voor de kinderen uit de hogere standen niet doeltreffend is gebleken. Deze moeten langs een anderen weg gezocht worden, n.l. door middelen te openen tot conversatie, waardoor Christenen uit de gegoe-de standen kinderen bij zich noodigen, om zóó geleidelijk te komen tot een hartelijk gesprek over de geestelijke dingen. In de Residentie is dit herhaaldelijk en niet zonder zegen beproefd.

Bij de bespreking dezer zaak werd bijzondere nadruk er op gelegd, dat de dienstbaren van Christelijken huize onder de hogere standen toch er naar zouden staan, getrouw en vrijmoedig voor hun beginsel uit te komen.

Hier raken wij het hart aan van allen Evangelisatiearbeid. Prof. Bavinck heeft zeer schoon gezegd: „De belijders des Heeren zullen vanzelf invloed oefenen en evangeliseren, wanneer zij als echte, diep-Christelijke persoonlijkheden hun alledaagsche en gewone leven leiden”. Wees Christen, beide in uw woord en in uw wandel, ziedaar de onafwijkbare eisch voor alwie evangeliseert. Anders toch zal het verwijt hem spoedig striemen: „Medicijnmeester, genees uzelf!”

Onze Koningin heeft den arbeid der Evangelisatie krachtig voorgestaan, zoo vaak zij in het openbaar, ook voor de groten der aarde, van haar persoonlijk geloof getuigenis gaf. Zij liet de gelegenheid daartoe niet voorbijgaan. Het persoonlijk getuigenis door woord en wandel, gesterkt door het doen van huisbezoek, overal waar een weg te vinden is, levert de hoofdslag op dit terrein.

Laat het Christenvolk op de feestdagen met ijver en getrouwheid de kans waarnemen, om ook door ruime tractaatverspreiding de waarheid Gods zooveel en zoover mogelijk uit te dragen. Als de communisten door een „Feestgids” in Oranje-omslag de schare misleiden durven, moeten wij ten minste den moed grijpen, voor de waarheid krachtig uit te komen.

Onze Vorstin heeft getoond, de groote betekenis van het Evangelisatiewerk te verstaan, als Zij de Vereeniging „Jachin” op haar gouden jubileum met een Koninklijke onderscheiding heeft geëerd. Daarin bleek, dat H. M. in de Evangelisatie niet alleen een Christelijk belang ziet, doch haar ook een zaak van nationale betekenis acht.

Zelve heeft Zij godsdienstonderwijs van hare Moeder ontvangen. De moederschool is wel eens genoemd de beste Zondagsschool.

Door 't persoonlijk onderricht van Prinses Juliana in de Bijbelsche Geschiedenis, gaf onze Koningin een beschamend voorbeeld aan zoovele, ook onder ons helaas! in dit stuk nalatige ouders.

De liefde tot de Zondagsschool is H. M. van der jeugd aan ingeplant. In 1887 bracht de Koningin-Moeder met de toen 7-jarige Prinses Wilhelmina een bezoek aan de Zondagsschool te Amsterdam, bij welke gelegenheid de grijze T. M. Looman over het jeugdige Koningskind een zegebede uitsprak, in de tegenwoordigheid van een groot getal Zondagsschoolleerlingen. Voor allen, die er getuigen van waren, een ontroerend oogenblik!

Van haar liefde tot de Zondagsschool heeft de Koningin later op verschillende wijzen blij gegeven, door het bijwonen van de Kerstfeestviering en ook wel door persoonlijk bezoek van zieke kinderen.

Laat dit Vorstelijk voorbeeld ons opwekken, om het schoone werk der Zondagsschool recht te waardeeren. Te meer, omdat door allerlei bemoeiing met ander Evangelisatiewerk de belangstelling voor de Zondagsschool bij velen is verflauwd. Dit achten wij een bedenkelijk verschijnsel.

Al staat de Zondagsschool aan het begin van de breede linie, zij grijpt echter in het centrum van dezen arbeid, wijl zij langs den weg van stille, rustige onderwijzing zich rechtstreeks wendt tot het hart van het kind, d.i. tot de menschelijke ziel. En in de behoudenis veler zielen ligt des Konings heerlijkheid.

Weesp.

J. P. TAZELAAR.

Onder de militairen.

1914 — 1919.

Het was in den nacht van drie op vier Augustus 1914, dat een vreemd geschuif van voeten op het trottoir mij wekte.

Wat mocht dat wel zijn?

Even opstaan en kijken. En jawel, zonder veel rumoer schoven ze verder, de soldaten, met de blijbare bedoeling vooral de burgers in hun rust niet te storen.

Den dag daaraan was de stad vol uniformen. Men zei, dat er wel 10.000 soldaten Tilburg waren binnengetrokken.

Het beteekende, dat het gemobiliseerde leger langs de grenzen werd gelegd ter bewaking en verdediging.

En onmiddellijk werd hier en elders begrepen,

dat voor de moest worde
Vooral in
Dadelijk v
't eerst in ge
leen. De kon
en 't was ve
van de predil
gelegenheden
eenvoudig C
boden.

Nog in de
den heer Jac
Bond van Je
le 's Bosch
met als vo
en als ond
Nod. Herv.
de heer M.
Christ. Kwee
een middelpu
het bureau
terwijl de le
den Geref. P
staan door
organisatie v
Onderschei
Brabant en L
van Ds J.
Pred. te Am
vraagde zitting
Van al de ge
antwoord ont
noemen, maar
ner opzettelijk
René van O
landsch Bijbe
even te me
Ouwenaller,
mité, maar o
Nederlandsch
grote liefde,
tot het einde
er dankbaar
van „De Re
boden om, n
ontmoet en
Noorden, als
zeggen voor
Naast het
burg ontstom
commissies,
enigen ond
Comité, met
Geref. Predik
den Bond va
slag.

Dit comité
in Noord-Br
Het spreekt
Militaire Bon
werkzaamheid
in alle kanton
zen oprichten
houding van
doel werd en
comité's zich
in die richtin
En met ze
Wel waren
een bijkans
heeft niet lan
in nietige ge
Door de offe
lieren konden
pakken en
geregeld, voo
voor 't groots

Nu had al
het niet zoo
steun en me
gin af aan
dien arbeid
was dat het
in verband r
kers, maar
treden, was
die in 't bela
biliseerde sol
geteekende h
tot alle kanto
werden we
hand van He
als ons werd
laedroeg.

De Militaire
het Christelijk
soldaten. Daz
voor 't schrij
hun dagblade
gescherst, da
weer, en elke
gehouden wa
bed en dank
Ieder Tehu
staande uit
Vooral onder
voorbeeldigen
besturen hun

dat voor de mannen van Christelijken huize iets moest worden gedaan.

Vooraf in 't Zuiden. Dadelijk werd begonnen. Vanzelf voorloopig teerst in garnizoensplaatsen, maar niet daar alleen. De kerken verstonden overal hun roeping en 't was veelal op aansporing en onder leiding van de predikanten, dat spoedig gezocht werd naar gelegenheden, waar aan de mannen-teveide een eenvoudig Christelijk tehuis kon worden aangeboden.

Nog in dezelfde week werd op initiatief van den heer Jac. van Oversteeg, bestuurslid van den Bond van Jongelingsvereen. op Geref. grondslag te 's Bosch een Comité voor militairen opgericht met als voorzitter Ds T. Gerker, Geref. Predikant en als ondervoorzitter Ds W. H. A. Voorhoeve, Ned. Herv. Predikant. Tot secretaris werd benoemd de heer M. Knol H.Wzn. thans leeraar aan de Christ. Kweekschool te Gorkum. En omdat Tilburg een middelpunt was van de militaire macht, werd het bureau van dit comité in Tilburg gevestigd, terwijl de leiding er van werd toevertrouwd aan den Geref. Predikant, daar ter plaatse, die, bijgestaan door den bovengenoemden secretaris, de organisatie van het werk begon.

Onderscheidene predikanten traden in Noord-Brabant en Limburg tot dit comité toe. Op advies van Ds J. J. van Noort, in leven Ned. Herv. Pred. te Amsterdam, werden eenige heeren gevraagd zitting te willen nemen in een Eere-Comité. Van al de gevraagde heeren werd een toestemmend antwoord ontvangen. Ik kan ze vanzelf niet allen noemen, maar mag ook weer niet nalaten een hunner opzettelijk te vermelden. Ik bedoel den heer René van Ouwenaar, voorzitter van het Nederlandsch Bijbelgenootschap. Ik gevoel mij verplicht even te memoreeren, dat de heer René van Ouwenaar, niet slechts als lid van het Eere-Comité, maar ook en meer nog als voorzitter van het Nederlandsch Bijbelgenootschap gewerkt heeft met groote liefde, en een volharding, die voortduurde tot het einde van den mobilisatietijd toe. Ik ben er dankbaar voor, dat mij in het jubileumnummer van „De Reformatie” de gelegenheid wordt geboden om, namens alle mannen, die hem hebben ontmoet en werkzaam gezien, zoowel in 't hooge Noorden, als 't diepe Zuiden, hartelijk dank te zeggen voor zijn omvangrijke, liefdevollen arbeid.

Naast het Comité voor Noord-Brabant en Limburg ontstonden door heel Nederland plaatselijke commissies, die zich al heel spoedig lieten vereenigen onder het even later opgerichte Centraal-Comité, met als voorzitter Ds J. Vonckenberg, toen Geref. Predikant te Zwijndrecht en voorzitter van den Bond van Jongelingsvereen. op Geref. grondslag.

Dit comité werkte in alle provincies, behalve in Noord-Brabant en Limburg.

Het spreekt vanzelf, dat de bestaande Nederl. Militaire Bond, met zijn vele vaste Tehuizen, zijn werkzaamheid zooveel mogelijk uitbreidde. Maar in alle kantonnementen kon deze Bond geen Tehuizen oprichten. En omdat de oprichting en instandhouding van Christelijke Militairen Tehuizen eerste doel werd en moest zijn, hebben de twee genoemde comité's zich van den beginne af aan beijverd in die richting zooveel als 't maar kon te doen. En met zegen.

Wel waren de moeilijkheden groot, vooral onder een hijkans geheel roomsche bevolking, doch het heeft niet lang geduurd, of elk kantonnement, soms in nietige gehuchten gehuisvest, had zijn Tehuis. Door de offervaardigheid van kerken en particulieren konden de organisaties dadelijk krachtig aanpakken en later, toen het Tehuis-leven beter was geregeld, voorzagen de verdiensten uit de Tehuizen voor 't grootste deel in wat er geldelijk noodig was.

Nu had alles niet zoo vlot kunnen gaan, ware het niet zoo geweest, dat het legercommando zijn steun en medewerking had geboden. Van 't begin af aan hebben de hoogere legerautoriteiten dien arbeid bevorderd. Ten minste in 't Zuiden was dat het geval heel sterk. Dit stond zeker wel in verband met de werkzaamheid der veldpredikers, maar afgedacht van hun bemiddelend optreden, was er toch steeds een open oor voor hen, die in 't belang van 't zedelijk gehalte der gemobiliseerde soldaten iets wenschten te doen. Ondergeteekende had onder meer altijd vrijen toegang tot alle kantonnementen langs de grenzen. In niets werden we bemoeilijkt. En we zagen daarin de hand van Hare Majesteit de Koningin, die, zoals ons werd verzekerd, ons werk een warm hart toedroeg.

De Militairen Tehuizen werden middelpunten van het Christelijk samenleven onder de gemobiliseerde soldaten. Daar werd een rustige plek gevonden voor 't schrijven van hun brieven, 't lezen van hun dagbladen, daar werd gepraat, gedebatteerd, geschertst, daar vonden de vrienden elkaar immer weer, en elken avond werd een korte „aandacht” gehouden waarna de dag werd besloten met gebed en dankzegging.

Ieder Tehuis had zijn eigen Tehuis-bestuur, bestaande uit gemobiliseerden. Vele officieren en vooral onderofficieren, hebben onverdroten, met voorbeeldigen ijver en ondoofbare liefde in die besturen hun geregelden invloed doen gelden. Het

strekt hun tot groote eere, dat zij zonder vrees of valsche schaamte de soldaten zijn voorgestaan als belijders van den Christus.

Dit Tehuis-bestuur zorgde voor een geregeld nakomen van de „huis-orde”, welke in ieder Tehuis gold en waarvan niet heel veel werd afgeweken.

Van groot belang was de samenwerking van de comité's met de veldpredikers. In deze broeders was een kostelijke schakel aanwezig voor het verband tusschen allen particulieren arbeid en het legerbestuur. Meermalen is het gebleken, dat dit verband door hen werd bevorderd, ofschoon uiteraard rechtstreeksche aanspreking soms meer wenschelijk was. Wat hun bemoeienis echter heeft beduid, dat kon het werk van Ds Jansen in de IIIde Divisie, Ds Hagen in de IIe Divisie en Ds Scholten in de Ie Divisie bewijzen.

Naast het Tehuis-leven ontwikkelde zich al spoedig het vereenigingsleven. In Noord-Brabant en Limburg werden gemengde vereenigingen opgericht, onder leiding van den heer C. Tabak en ondergeteekende, terwijl overal, waar reeds burgervereenigingen bestonden, allicht de splitsing gehandhaafd bleef, in de groote Bonden van Jongelingsvereenigingen gegeven. Dit vereenigingsleven had vanzelf een tijdelijk karakter en heeft, althans in Brabant, krachtig gebloeid en veel vrucht afgeworpen. Wan-klanken werden zoo goed als niet gehoord.

In Noord-Brabant en Limburg bestond ook nog een vereeniging „Draagt elkanders lasten”, welke zich tot doel stelde zieke militairen en hun behoeftige familieleden, voor zoover noodig te gemoet te komen. Versnaperingen werden aan de zieken gebracht en voor behoeftige familieleden werden reiskosten betaald, als ze hun zonen wilden bezoeken.

In de tweede helft van den mobilisatietijd werd de ver. „Pro Rege”, opgericht door Ds T. Hagen in de IIe Divisie, tot een uitgebreide organisatie. Deze vereeniging bestaafte nog en mag dankbaar zijn voor de resultaten van haar werk.

Met het eindigen van de mobilisatie loste zich het werk van de bijzondere Comité's weer op. Het Centraal-Comité en het Comité voor Noord-Brabant en Limburg hielden op te bestaan. Een herinnering er aan bleef, omdat van ieder twee bestuursleden werden opgenomen in het Hoofdbestuur van den Nederl. Militairen Bond.

Veel meer zou nog kunnen worden opgehaald, als de plaatsruimte niet tot beperking maande. Immers over wat door de Deputaten, welke de Generale Synode voor de behartiging van de geestelijke noden der militairen benoemde, werd gedaan, moet ik zwijgen. Evenzeer over den belangeloozen arbeid van heel wat predikanten der Ned. Herv. Kerk, vooral in 't Zuiden. Het zou de moeite waard zijn daarover eens een overzicht te mogen geven. Maar ik moet eindigen.

Nog iets.

Hoogtepunten van het Tehuis-leven waren voor sommige Tehuizen de bezoeken van Hare Majesteit de Koningin.

Deze bezoeken gaven het bewijs, dat Hare Majesteit dien arbeid wist te waardeeren.

Persoonlijk heb ik de overtuiging, dat Hare Majesteit de Koningin ook te kennen gegeven heeft aan de legerautoriteiten, dat het haar wensch was dien arbeid zooveel mogelijk te bevorderen.

In elk geval was de hulp, die werd ontvangen in overeenstemming met den geest van Hare Majesteit, gelijk die sprak uit alles wat door Hare Majesteit werd gezegd en gedaan, als zij onder de manschappen vertoefde.

Terecht werd dan ook bij elke voorkomende gelegenheid, en deze deed zich nog al eens voor, in de Tehuizen met geestdrift gezongen het oude „Wilhelmus”.

Twee liederen waren het, die aan onze mannen lief waren geworden.

Deze twee.

„Gij toch zijt hun roem, de kracht van hunne kracht”, met de slotwoorden, „Want onze Koning is van Israels God gegeven” (Ps. 89:8) en „t „Wilhelmus van Nassauwe” met als tweede couplet: „Mijn schilt ende betrouwen”.

Tilburg.

J. DE VRIES.

DE JEUGDORGANISATIE.

Een van de belangrijkste verschijnselen in het vierde der eeuw, die wij thans met zooveel dankbaarheid overzien, om het rijk bezit, dat God ons volk schonk in onze Koningin, is de groei der jeugdbeweging, de arbeid ter geestelijke en lichamelijke ontwikkeling voor en door de jeugd.

Voor de jeugd.

De erkenning is gerijpt, dat het tijdperk der vorming van den knaap tot jongeling en man, van het meisje tot vrouw, voor heel het leven van de grootste betekenis is. Het is dus van groot belang stuur en richting aan die ontwikkeling te geven. Wie deze jeugd heeft de toekomst en daarom is er een wedloop gekomen om de jeugd te helpen en den weg te wijzen.

Er is thans van allen kant een groote, soms te groote bemoeienis met de opgroeiende jeugd.

Door de jeugd.

Het jonge geslacht bleef niet onberoerd door den hoofdtrek in ons moderne leven, den trek tot organisatie, de uiting van het leven op alle gebied in den vereenigingsvorm.

Tijdens en vooral na den oorlog, is er een verlangen gerijpt naar een nieuw leven, een nieuw geslacht, dat de wereld een beter aanzien geven zal.

En op de jeugd is dan het oog gevestigd en de jeugd zou al zeer veranderd zijn als dit idealisme haar niet streelde en in beweging zette.

Deze jeugdbeweging is internationaal en zoekt reeds het internationaal verband.

Zij kan verklaard uit de groote aantrekkingskracht der organisatiegedachte, uit de reactie tegen het materialisme, dat doodelijk werkte voor het idealisme der jeugd, uit de begeerte de jeugd tegen allerlei afdwalingen te behoeden, uit het besef der groote betekenis van den leeftijd van den lichamelijken en geestelijken groei, uit het idealisme der moderne jeugd, die na de vermechanisering van het maatschappelijk leven weer aansluiting zoekt bij de natuur, uit de werking ten slotte van de revolutionaire gedachte, die de jeugd behoeft om de oude maatschappij te breken.

Uit dit alles is een machtige beweging gegroeid, rijk in verscheidenheid, vol van beloften voor de toekomst, maar helaas vol ook van valsche beloften.

* * *

Het is een niet te loochenen feit, dat de Christelijke kerk in deze jeugdbeweging voorop ging met hare actie. Men doet natuurlijk in de wereld van ongelooft en revolutie wel alsof de jeugdbeweging iets nieuws is, vrucht der moderne gedachte. Maar dit is niet juist. Als actie der Christelijke kerk dateert zij, nu afgezien van de bemoeienis der kerken met het opgroeiend geslacht in het catechetisch onderwijs, verreweg het voornaamste stuk van de opvoeding der jeugd, reeds van het begin der vorige eeuw. Zij staat in verband met den reuel en is opgekomen als een actie tegen het groeiend ongelooft van het toen opkomend geslacht. Zucht tot behouden en redden bracht tot de oprichting van de vereeniging voor de jongelingen.

Zij ontwikkelde zich in verband met den aard der volkeren, waarin zij tot opbloei kwam. In Engeland en Amerika overwon de methodistische geest en dacht men vooral aan een bewerking, een bekeeringsarbeid van jongelingen voor jongelingen. In Duitschland stichtte men vereenigingen voor jongelieden en trachtte men te lokken naar de lokalen, waar de jeugd op nuttige wijze werd bezig gehouden. In ons land heeft het eenigen tijd geduurd voor de jeugdactie een zuiver nationaal karakter, d.w.z. een eigen karakter kreeg in overeenstemming met wat er het diepst leeft in het hart van ons volk.

Zij kon dat nationaal karakter eerst krijgen door de weer opleving van het zuiverste reformatisch beginsel, doordat het Calvinisme weer de kracht herkeek ons volk op te heffen uit de diepte, waarin het gezonken was.

Het Nederlandsch Jongelingsverbond heeft veel goeds gedaan en het is nog een organisatie van betekenis, maar het mocht niet tot de worsteling komen om dat eigen nationale karakter, dat de jongelingsvereenigingen maken tot een blijvend nationaal bezit. De goede voorbereiding voor deze jongelingsvereenigingen vond men in de Gereformeerde Kerken. Werden de jongelingsvereenigingen niet steeds met warme liefde begroet, op menige plaats in ons land vond men reeds in het midden der vorige eeuw jongelingsvereenigingen, die het type vertoonden van de Gereformeerde Jongelingsvereenigingen van onze dagen. De wonderlijke groei van den Gereformeerden Bond is dan ook alleen hieruit te verklaren, dat het goede zaad reeds voor lang was gestrooid en allengs rijp werd voor den oogst.

In den Bond van Jongelingsvereenigingen op Gereformeerden grondslag vond de jeugdbeweging in Nederland de uitdrukking van het echt nationale. Toen het calvinistisch stempel weer begon te spreken, kwam er op alle gebied een rijke geestelijke worsteling om naar de Gereformeerde levensgedachte te leven. En die levensgedachte is: het buigen voor de ordinantie Gods. Er is een ordinantie voor de jeugd, er is een ordinantie voor haar vorming. In de Gereformeerde gedachte vindt men de rechte aansluiting bij de natuur, d.w.z. bij de schepping Gods. De jongeling groeit tot man, zijn arbeid moet een voorbereiding zijn. Zijn geestelijke vorming moet gericht op hetgeen van hem wordt verlangd voor het volle leven. En de geestelijke vorming staat voorop. Ziedaar de gedachte, die de Gereformeerde Jongelingsvereenigingen beheerscht. En die zij ook in het vierde eener eeuw, dat thans door ons wordt herdacht, niet heeft losgelaten maar steeds meer heeft trachten te verwezenlijken. Zoowel in den arbeid der enkele vereeniging alsook in de organisatie van den Bond. Deze is geheel berustend op een krachtig volgehouden decentralisatie, een decentralisatie beziel door een krachtige centrale leiding. Een leiding,